

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

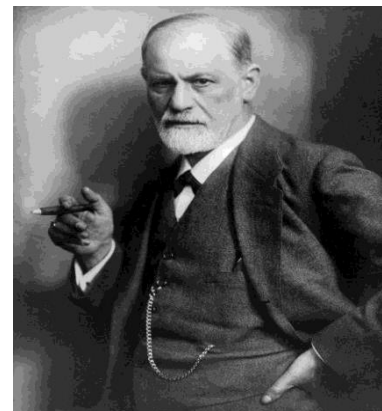
André Breton, surrealismus

(*18.02.1896 - †28.09.1966)

*Francouzský básník, prozaik a literární teoretik. Ovlivněn učením S.Freuda. sestavil **manifest surrealismu**, jehož podstatou je osvobození představivosti a emocionality od nadvlády racionální logiky a komunikace s podvědomím pomocí **metody volných asociací a automatického psaní**.*

- Téměř celý život prožil v Paříži.
- Jako mladý student medicíny psal lyriku, ovlivněn symbolisty, obzvláště Stéphanem Mallarmém.
- Intenzivně se zabýval pracemi **Sigmunda Freuda (obr.)**, se kterým si také vyměnil několik dopisů a v roce 1921 ho ve Vídni navštívil. **Psychoanalýza hrála rozhodující úlohu v jeho životě**, první možnost zkoušet její poznatky v praxi se mu naskytla během první světové války, kdy sloužil jako asistent v psychiatrickém středisku II. armády v Saint-Dizier.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Roku 1918 se seznámil s **Guillaumem Apollinaiem** a v roce 1919 spolu s **Louisem Aragonem** a **Philippe Soupaultem** založil revui *Littérature*.
- Poté, co v roce 1919 přišel z Curychu Tristan Tzara, se v Paříži začalo rozvíjet **dadaistické hnutí** a Breton se stal jeho **členem**. Po čase však začal jeho prostředky shledávat neúčelnými a došlo mezi ním a Tzarou k názorovým střetům. Jeho definitivní rozchod s dadaismem nastal v roce 1922.
- Už dva roky před tím, **společně se Soupaultem**, vydal *Magnetická pole, automatický text*, podle Bretonova pozdějšího vyjádření **první surrealistické dílo vůbec**. Nebylo prezentováno jako umění, ale jako práce v podstatě vědecká. Ačkoli šlo o vědu, která neuznává aparát logiky a zkoumá ty nejniternější oblasti lidského ducha.
- **V roce 1924** spolu se svými přáteli - Louisem Aragonem, Paulem Éluardem a Benjaminem Péretem - **oficiálně ustavil surrealistickou skupinu**. Breton se pak po celou dobu jejího trvání nacházel v jejím středu, to nejen pro svůj **teoretický přínos**, ale i výjimečné osobnostní vlastnosti.
- V roce 1924 také vydal *Manifest surrealismu*, ve kterém ho definoval jako „čistý psychický automatismus“, jímž se má zachytit pohyb myšlení bez kontroly racionální logikou. Stal se redaktorem revui *La Révolution Surréaliste* (Surrealistická revoluce; dvanáct čísel 1924 – 1929). V surrealismu viděl syntezu myšlenek Rimbauda - „přeměnit život“ a Marxe - „změnit svět“.
- Okolo roku 1925 se začal dostávat do **ideové blízkosti komunismu**. Do Francouzské komunistické strany vstoupil, stejně jako Louis Aragon a Paul Éluard v roce 1927.
- Roku 1928 napsal svou dosud nejúspěšnější knihu – román *Nadja* o přitažlivosti k ženě. **Autobiografické texty doprovází montáž z fotografií, kreseb a novinových výstřižků**.
- **Spory** uvnitř surrealistické skupiny v roce 1929 vedly k nutnosti jejího **nového vymezení**. Ve *Druhém manifestu surrealismu* **doplnil umělecký směr o politický rozměr**.
- 1922 napsal knihu esejí – *Spojitě nádoby*. Zdůrazňuje, že **sny jsou nedílnou součástí vědomí jedince, a poukazuje na souvislost snových obsahů s realitou**.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Potřeba snu by měla být nesporná už jen proto, že sníme“

- Breton a jeho přátelé měli stále větší **problémy s komunistickou stranou**. Na konci roku 1933 z ní byl, spolu s Éluardem **vyloučen**. Breton se stal kritikem stalinismu. V roce 1938 se v Mexiku setkal u malíře Diega Rivery se Lvem Trockým. Společně došli ke shodě, že pro zachování revolučního potenciálu umění není možná jakákoli politická kontrola a vydali manifest **Za nezávislé revoluční umění**.
- Mezitím se surrealismus rozšířil i za hranice Francie a Breton začal v pozici **propagátora** hnutí **cestovat po světě**. Na pozvání Vítězslava Nezvala v roce 1935 navštívil i **Československo**. V roce 1938 organizoval v Galerii des-Beaux-Arts v Paříži Mezinárodní výstavu surrealismu.
- V roce 1940, po obsazení Francie německým Wehrmachtem odešel do New Yorku. Tam se setkal s Marcelem Duchampem a Maxem Ernstem, společně publikovali v časopisu VVV. Dále vydal **Prolegomena k Třetímu manifestu surrealismu, anebo ne**, ve kterých **upozorňoval na nutnost individuálního odporu jedince proti společenské z vůli**. Po válce se vrátil do Evropy, ale jeho naděje na nový společenský a politický začátek byla zklamána. Pořádal několik výstav, až **do konce života se snažil působit podpůrně ve věci surrealismu**.

Vyberte vhodné dokončení věty:

André Breton.....**ANO x NE**

byl především zakladatelem a teoretikem dadaismu

ve své tvorbě uplatňoval metodu tzv. řízeného psaní

se inspiroval dílem psychoanalytika S.Freuda

nahlédl do zákoutí lidské psychiky jako asistent v psychiatrických léčebnách

byl levicově orientovaný, sblížil surrealismus s marxismem, ale odmítal stalinismus

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Surrealisté a automatické psaní

*Surrealisté používali metodu **automatického psaní**, aby zachytili „psychický automatismus a čistý proud nevědomí“. Takto popsal tuto techniku **A. Breton** ve svém textu **Tajemství surrealistického magického umění**:*

***Breton** ve svém textu **Tajemství surrealistického magického umění**:*

PRVNÍ MANIFEST SURREALISMU

Když jste se usadili na místě co možná nejpříznivějším pro koncentraci svého ducha na sebe sama, dejte si přinést věci na psaní. Hleďte se dostat, jak jen dokážete, do co nejpasivnějšího nebo nejreceptivnějšího stavu. Nechte stranou jakoukoli představu o své genialitě, o svých talentech i o talentech všech ostatních. Pište rychle bez předem zvoleného tématu, natolik rychle, abyste nic nepodržovali v paměti a abyste nebyli v pokušení číst po sobě, co píšete. První věta přijde zcela sama, natolik je pravda, že v každé vteřině existuje nějaká věta cizí našemu vědomému myšlení, která si jen žádá, aby se jí dostalo vnějšího vyjádření. Je dost nesnadné vyslovit se k případu věty následující; ta se bezpochyby podílí zároveň na naší vědomé aktivitě i na oné aktivitě druhé, připustíme-li, že sám fakt napsání první věty s sebou nese určité minimum percepce. Na tom vám musí ostatně málo záležet; právě v tom spočívá z největší části zajímavost surrealistické hry. Interpunkce je v každém případě v protikladu k absolutní plynulosti onoho proudu, na který se soustředujeme, i když se zdá být nicméně právě tak nutná, jako rozmístění uzlových bodů na chvějící se struně. Pokračujte tak dlouho, jak se vám bude chtít. Spolehejte na nevyčerpatelnost onoho tichého hlasu. Jestliže je tu riziko, že zmlkne, jakmile jste se jen dopustili nějaké chyby – chyby, která spočívá, dá se říci, v nepozornosti -, bez váhání nějakou příliš jasnou řádku přerušete. Za slovem, jehož původ vám připadá podezřelý, napište jakékoli písmeno, například písmeno l, vždycky písmeno l, a nechte znovu uplatnit náhodnost tak, že toto písmeno zvolíte za iniciálu slova následujícího.

(z francouzštiny přeložil J.Pechar)

Úkoly pro práci s textem v hodině

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. *Sestavte stručný návod k tvorbě surrealistického textu.*
2. *Podle návodu vytvořte vlastní surrealistický text.*
3. *Obdobnou metodou tvořili i surrealističtí malíři. Uchopte tužku a dejte ji na libovolné místo na listu papíru a nechte ruku volně čmárat. Je možno v čarách vyčíst nějaký obraz? Ve vámi vytvořených pracích hledejte otisk podvědomí. Co jste se o sobě dozvěděli?*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SPOJITÉ NÁDOBY

(1922)

Sen z 5. dubna 1931 – probuzení v 6.30 ráno – Bezprostřední záznam:

Ubírám se večer s přítelem směrem k zámku někde v okolí Lorientu. Rozmoklá půda. Brzy až po kolena voda krémové barvy se stopami zelené, vypadající podezřele, ale přesto velmi příjemná. Spousta lián a nad nimi plije podivuhodní ryбка ve tvaru větene s hřebínkem; má purpurový, ohnivě červený, výrazně kovový lesk. Pronásleduji ji, ale jako by mě vyzývala, zrychluje a prchá směrem k zámku. Bojím se, že spadnu do nějaké díry. Sušší půda. Házím po ní kamenem, ten ji nezasáhne, nebo ji zasáhne do čela. Pak je tam místo ní žena – pták a hází mi kámen zpět. Kámen mi spadl mezi rozkročené nohy, což mě vyděsilo a pronásledování jsem se vzdal.

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Pokuste se ze záznamu Bretonova snu vypsát všechny obrazy, které by podle vás mohly mít symbolický význam.*
2. *Pokuste se o libovolnou interpretaci Bretonova **snu**.*
3. *Které zajímavé snové symboly se objevují ve vašich snech? Pokuste se je společně interpretovat.*
4. *Uveďte jména světoznámých psychologů a psychiatrů, kteří zkoumali lidskou psychiku prostřednictvím snů a obsahů nevědomí. Vysvětlete jejich teorie.*
5. *Popište jednotlivé fáze spánku.*
6. *Vyhledejte zajímavé teorie o vzniku snů a prezentujte je.*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

REVOLVER S BÍLÝMI VLASY

(1931)

VOLNÁ LÁSKA

Má žena s kšticí hořícího lesa
S myšlenkami žárných blesků
S pasem přesypacích hodin
Má žena s pasem vydry mezi tygřími zuby
Má žena s ústy jak kokarda a kytice hvězd největší velikosti
Se zuby otisků bílé myšky na bílé zemi
S jazykem hlazené ambry a broušeného skla
Má žena s jazykem probodené hostie
S jazykem panenky, která otvírá a zavírá oči
S jazykem neobyčejného démantu
Má žena s řasami dětského hůlkového písma
S obočím okraje vlaštovčího hnízda
Má žena se spánky z břidlicové střechy skleníku
A páry na oknech
Má žena s rameny ze šampaňského vína
A z pramene z delfíních hlav pod ledem
Má žena se zápěstím zápalek
Má žena s prsty náhody a srdcového esa
S prsty koseného sena
Má žena s podpažím kuny a supů
Noci svatého Jana
Ptačího zobu a hnízda skalár
S pažemi z mořské pěny a splavu
A ze směsi zrní a mlýna
Má žena s nohama vřetena
S pohyby orloje a beznaděje
Má žena s lýtky z bezové duše
Má žena s chodidly iniciálek
S chodidly svazku klíčů s chodidly uspávačů lodí kteří pijí
Má žena s krkem ječmene
Má žena s hrdlem Zlatého údolí
Schůzky přímo v řečišti potoka
S prsy noci

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Má žena s ňadry mořského pahorku
Má žena s ňadry rubínové výhně
S ňadry přízraku orosené růže
Má žena s břichem rozvinutého vějíře dnů
S břichem obřího drápu
Má žena se zády ptáka který uniká vzhůru
Se zády rtuti
Se zády světla
Se šíjí z valounů a navlhčené křídly
A z pádu sklenice z níž jsme právě pili
Má žena s kyčlemi lodičky
S kyčlemi lustru a peří a šípu
A brků z per bílého páva
Necitelné váhy
Má žena se stehny z pískovce a z asbestu

Má žena se stehny jako labutí šíje
Má žena se stehny jara
S pohlavím mečíků
Má žena s pohlavím zlatého ložiska a ptakopyska
Má žena s pohlavím vodní řasy a bonbónů ze starých časů
Má žena s pohlavím zrcadla
Má žena s očima plnými slzí
S očima fialového brnění a magnetické střelky
Má žena s očima savany
Má žena s očima vody k pití ve vězení
Má žena s očima stromů stále pod sekyrou
S očima hladiny vody hladiny vzduchu země a ohně

(přeložil Jan Řezáč)

Láska byla ústředním tématem surrealistického básnictví (umění vůbec). Žena uvolňovala imaginaci básníků do rozměrů dosud nebývalých. I tato Bretonova báseň je ódou na ženu, absolutním vyznáním její kráse a životodárné síle.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Které z básnických obrazů vás nejvíce zaujaly?*
2. *Najděte verše, kterými básník dává najevo, že ví i o odvrácené straně lásky.*
3. *Vyberte si jeden básnický obraz, jednu představu a pokuste se ji výtvarně ztvárnit.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na motivy Erbenovy pohádky natočil **Jan Švankmajer** v roce 2000 surrealistickou komedii **Otesánek**. **Podívejte se na ukázkou z filmu.**

https://www.youtube.com/watch?v=qylAR_TnQrw

